

OPINIA ORNITOLOGICZNA I CHIROPTEROLOGICZNA
w związku z planowaną realizacją projektu
„Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności
publicznej na terenie Gminy Przyrów”

Wykonawca: GRUS Przemysław Kubacki
Branno 35
62-586 Rzgów

Opracował: mgr inż. Przemysław Kubacki

Zamawiający: Miasto i Gmina Przyrów
Ul. Częstochowska 7
42-248 Przyrów

Styczeń 2025

1. Wstęp

Wiele gatunków zwierząt, w tym ptaki i nietoperze żyją w otoczeniu człowieka. Jednym z siedlisk lęgowych ptaków są wszelkiego rodzaju budynki i budowle oraz tereny zielone, w tym korony drzew i krzewów oraz dziuple wydrążone w pniach drzew. Wróble, kawki czy jerzyki budują swe gniazda prawie wyłącznie w budynkach. Zajmują niewielkie szczeliny między ceglami, płytami, pod parapetami, rynnami czy rurami spustowymi, a także duże przestrzenie w stropodachach. Nietoperze zajmują niewielkie szczeliny między ceglami, płytami, pod parapetami, rynnami czy rurami spustowymi, a także duże przestrzenie w stropodachach. Nietoperze wykorzystują strychy i zakamarki w ścianach budynków, oraz dziuple i szczeliny drzew, natomiast zimy spędzają w piwnicach, studniach, fortyfikacjach oraz w otworach w ścianach ogrzewanych budynków. Przeprowadzane remonty budynków oraz usuwanie starych dziuplastych drzew, powodują spadek siedlisk nietoperzy, co wiąże się ze spadkiem liczebności populacji tych gatunków. Zdarza się, że podczas wykonywanych prac w okresie wiosennym czy letnim siedliska ptaków i nietoperzy są zamurowywane, a młode skazywane są na śmierć głodową. Przeprowadzenie badań ornitologicznych i chiropterologicznych pozwoli wykonać, bardzo potrzebne prace budowlane, zgodnie z prawem dotyczącym ochrony przyrody.

2. Cel i zakres opracowania

Stwierdzenie obecności lub braku siedlisk ptaków lub nietoperzy w obrębie budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Staropolu, w związku z realizacją projektu Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Przyrów. Projekt obejmuje budynek, położony na działce ewidencyjnej 117, obręb 0010 Staropole, gmina Przyrów, powiat częstochowski, województwo śląskie. Badania ornitologiczne i chiropterologiczne przeprowadzono po otrzymaniu zlecenia, dnia 21 stycznia 2025 roku. Celem sporządzenia niniejszej opinii jest opracowanie załącznika niezbędnego do załączenia do wniosku na pozyskanie zewnętrznych środków finansowych. Badaniami objęto ściany budynku zgodnie z planowanym zakresem prac inwestycyjnych.

3. Przepisy prawne chroniące ptaki i nietoperze w budynkach

1. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2380).
3. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2187).
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1082 z późn. zm.).
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych (t.j. Dz. U. z 2023, poz. 2454).
9. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1580).

4. Metodyka prowadzonych badań

Opinię sporządzono na podstawie obserwacji poza sezonem lęgowym ptaków oraz poza okresem rozrodu nietoperzy, w okresie ich zimowania. Kontrolę ornitologiczną i chiropterologiczną przeprowadzono dnia 21 stycznia 2025 roku w godzinach południowych. Podczas wykonywanych obserwacji określono gatunki gniazdujące w oraz na budynku, określono ich status oraz liczebność. Podczas badań zwrócono uwagę na to, czy budynek wykorzystywany jest jako miejsce gniazdowania ptaków oraz określono czy znajdują się tam potencjalne miejsca, które mogłyby zostać zajęte przez ptaki, ze szczególnym sprawdzeniem takich miejsc jak szczeliny pod rynnami i rurami spustowymi, otoczenie framug okien, pęknięcia ścian budynku, a także szczeliny pod obróbkami blacharskimi dachu i gzymsów. W czasie prowadzonych badań zwrócono także uwagę na to, czy budynek jest wykorzystywany jako miejsce schronień i rozrodu nietoperzy. Kontrola obejmowała obserwację wizualną, na podstawie śladów pozostawionych przez bytujące na obiekcie osobniki nietoperzy. Zwrócono uwagę czy istnieją potencjalne miejsca, które mogą być wykorzystane przez nietoperze jako miejsce schronienia lub rozrodu. Wyniki obserwacji notowano w notatniku roboczym a następnie wykorzystano do sporządzenia dokumentacji. W toku prowadzonych obserwacji sporządzono także dokumentację fotograficzną.

5. Wyniki badań

Przedmiotem opinii jest budynek na planie prostokąta. Budynek trzypoziomowy, niepodpiwniczony, z nieużytkowym strychem. Obiekt zlokalizowany w zabudowie wiejskiej, w sąsiedztwie zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej, oraz w otoczeniu gruntów rolnych. Budynek posiada dach dwuspadowy z podbitką wykonaną z deski. Deski podbitki na wschodniej stronie budynku pokryte są płytą. Na stronie zachodniej podbitka wykonana jest z samych desek. W wyniku przeprowadzonej obserwacji pod podbitką dachu stwierdzono szczeliny w miejscu łączenia desek, mogące świadczyć o wykorzystywaniu przestrzeni pomiędzy dachem a podbitką przez gniazdujące ptaki lub nietoperze. O wykorzystywaniu szczelin przez wchodzące zwierzęta świadczą wytarcia wokół otworu wlotowego (foto.2 i 6). Ze względu na czas prowadzenia kontroli, poza sezonem lęgowym ptaków i w okresie zimowania nietoperzy, nie można jednoznacznie potwierdzić lub wykluczyć wykorzystywania szczelin przez gniazdujące ptaki lub nietoperze. Nie można też jednocześnie wskazać gatunku gniazdującego na budynku. W związku z powyższym w przypadku wymiany podbitki, zaleca się dodatkową kontrolę w sezonie lęgowym ptaków i w okresie rozrodu nietoperzy, tj. od kwietnia do lipca. Ponadto na ścianach budynku nie stwierdzono siedlisk ptaków lub nietoperzy. W wyniku kontroli ornitologicznej w otoczeniu budynku stwierdzono obecność bogatki *Parus major*. Nie stwierdzono siedlisk nietoperzy na i w budynku. Nie stwierdzono śladów bytowania nietoperzy na strychu budynku. Dach budynku pokryty jest blachą, bez deskowania, co nie sprzyja wykorzystywaniu przestrzeni pod dachem przez nietoperze. Nie stwierdzono siedlisk ptaków pod parapetami okiennymi budynku.

Foto.1. Południowy szczyt budynku, z zaznaczoną szczeliną, potencjalnym siedliskiem ptaków lub nietoperzy. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.2. Szczelina w podbitce, potencjalne siedlisko ptaków lub nietoperzy. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.3. Wschodnia elewacja budynku, widok od strony południowej. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.4. Północny szczyt budynku. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.5. Zachodnia elewacja budynku, widok od strony południowej. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.6. Podbitka zachodniej strony dachu, widoczne wytarcia na łączeniu desek. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.7. Strych budynku. Fot. Przemysław Kubacki.

6. Zalecenia dla ochrony ptaków

Budynek planuje się poddać termomodernizacji. W związku z przeprowadzeniem kontroli poza sezonem lęgowym ptaków, oraz w związku ze stwierdzeniem potencjalnych siedlisk ptaków na budynku, w przypadku prac polegających na wymianie podbitki dachu, zaleca się przeprowadzenie dodatkowej kontroli przed rozpoczęciem prac inwestycyjnych, najlepiej w okresie od kwietnia do lipca. W przypadku nie potwierdzenia gniazdowania ptaków na budynku wszelkie prace można wykonać w dowolnym terminie. W przypadku potwierdzenia siedlisk ptaków na budynku, wszelkie prace w obrębie podbitki należy wykonać tak, by zminimalizować wpływ na populację ptaków. W celu zabezpieczenia siedlisk lęgowych można zastosować kilka wariantów rozwiązania. Najlepszym dla ptaków rozwiązaniem jest pozostawienie dostępu do miejsc gniazdowania ptaków, które możliwe jest w przypadku wykonywania samej termoizolacji ścian, bez ingerencji w podbitkę. Pozostawienie dostępu do siedlisk możliwe jest również w przypadku wykonywania prac poza sezonem lęgowym ptaków, także z wymianą podbitki, z pozostawieniem otworów wentylacyjnych podbitki, przez które ptaki będą nadal mogły korzystać z siedliska. W przypadku braku prac w obrębie podbitki dachu, wszelkie prace na budynku, można wykonać w dowolnym terminie, najlepiej pod nadzorem ornitologa, zwracając uwagę by nie płoszyć ptaków gniazdujących na budynku oraz umożliwić dostęp ptakom gniazdującym w tym budynku. W trakcie prac termomodernizacyjnych należy pamiętać o tym, że Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (tj. Dz.U. 2022 poz. 2380) w stosunku do dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną ścisłą lub częściową zakazuje niszczenia ich siedlisk, ostoi i gniazd (§ 6 ust. 1, pkt 7, 8) oraz umyślnego płoszenia i niepokojenia (§ 6, ust. 2, 3). Rozporządzenie to wskazuje również w § 10 sposób ochrony gatunków dziko występujących zwierząt poprzez wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt poprzez dostosowanie terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych remontowych i innych tak, aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska (§ 10 pkt.4, lit h). Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1 mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy.

W przypadku potwierdzenia gniazdowania ptaków i wymiany podbitki, jeżeli zajdzie konieczność zniszczenia siedlisk lęgowych, konieczne będzie przeprowadzenie kompensacji przyrodniczej poprzez zawieszenie budek lęgowych dla ptaków. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (tj. Dz.U. 2022 poz. 2380) w stosunku do dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną ścisłą lub częściową zakazuje niszczenia ich siedlisk, ostoi i gniazd (§ 6 ust. 1, pkt 7, 8) oraz umyślnego płoszenia i niepokojenia (§ 6, ust. 3). Rozporządzenie to wskazuje również w § 10 sposób ochrony gatunków dziko występujących zwierząt poprzez wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt poprzez dostosowanie terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych remontowych i innych tak, aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska (§ 10 pkt.4, lit h). Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Zakaz usuwania gniazd, o którym mowa w rozporządzeniu w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt § 6 ust. 1 pkt 8, nie dotyczy usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd z budek dla ptaków i ssaków oraz gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne (§9, pkt 1 i 2). Nie możemy niszczyć i przenosić gniazd oraz jaj, a także umyślnie płoszyć i niepokoić gatunków ptaków wymienionych w załączniku nr 1 i 2 do Rozporządzenia. Wyjątkiem jest okres od 16 października do końca lutego, kiedy ze względów bezpieczeństwa bądź sanitarnych możemy gniazda usuwać. Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.) art. 131 mówi, że kto wbrew przepisom zabija zwierzęta lub siedliska zwierząt, albo bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy obowiązujące w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny.

Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.) w rozdziale XXII „Przestępstwa przeciwko środowisku” w art. 181 mówi, że kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Na mocy ustawy, z dnia 13 kwietnia 2007 roku o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2187), organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (art.7 ust.1). Zgodę na odstąpienie od zakazu niszczenia siedlisk lęgowych i gniazd ptaków objętych ochroną gatunkową wydaje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska zgodnie z art. 56 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.). Po uzyskaniu zgody RDOŚ na zniszczenie siedlisk lęgowych ptaków można przystąpić do likwidowania miejsc, w których gniazdują ptaki. Zabezpieczenie tych miejsc może być prowadzone w terminie określonym w drodze decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, poza sezonem lęgowym. Szczeliny w podbitce najlepiej zabezpieczyć stalową siatką. Nie zaleca się stosowania pianki montażowej, gdyż może zostać ona wydziobana przez ptaki. Po przeprowadzeniu prac kompensacyjnych należy zwrócić uwagę, by, w przypadku montażu skrzynek na budynku, po ustawieniu rusztowań, nie zasłaniać siatką ochronną skrzynek oraz obszaru pod nimi do minimum 3 m tak, by umożliwić ptakom swobodny dostęp do siedlisk lęgowych. W przypadku prowadzenia prac termomodernizacyjnych w okresie lęgowym, prace remontowe należy zaplanować tak, by na ścianie, na której będą budki lęgowe, rusztowania były ustawione poza okresem lęgowym, od września do lutego, a prace prowadzić najlepiej pod nadzorem ornitologa. W przypadku prowadzenia prac termomodernizacyjnych w okresie lęgowym, prace remontowe najlepiej prowadzić pod nadzorem ornitologa. Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1

mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy.

Ponieważ z biegiem lat na skutek użytkowania budynku oraz naturalnych zmian następujących w środowisku mogą powstać kolejne miejsca stanowiące siedlisko lęgowe ptaków, w przypadku nie przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych w roku następującym po roku sporządzenia niniejszej dokumentacji zaleca się sporządzenie kolejnej dokumentacji w roku przeprowadzenia planowanych prac remontowych lub w roku poprzedzającym te prace.

7. Zalecenia dla ochrony nietoperzy

Budynek planuje się poddać pracom termomodernizacyjnym. Brak stwierdzonych siedlisk nietoperzy pozwoli na przeprowadzenie wszelkich prac w dowolnym terminie.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, w stosunku do dziko występujących zwierząt, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową, w §6 ust. 1, pkt 7, 8 zakazuje niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania oraz niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, legowisk, zimowisk lub innych schronień. W przypadku nietoperzy §6 ust. 2 i 4 w stosunku do dziko występujących zwierząt wprowadza dodatkowo zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia oraz zakaz fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie (Dz.U. 2022 poz. 2380). Rozporządzenie to wskazuje również w § 10 sposób ochrony gatunków dziko występujących zwierząt poprzez wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt poprzez dostosowanie terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych remontowych i innych tak, aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska (§ 10 pkt.4, lit h). Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.) art. 131 mówi, że kto wbrew przepisom zabija zwierzęta lub siedliska zwierząt, albo bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy obowiązujące w stosunku zwierząt objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny.

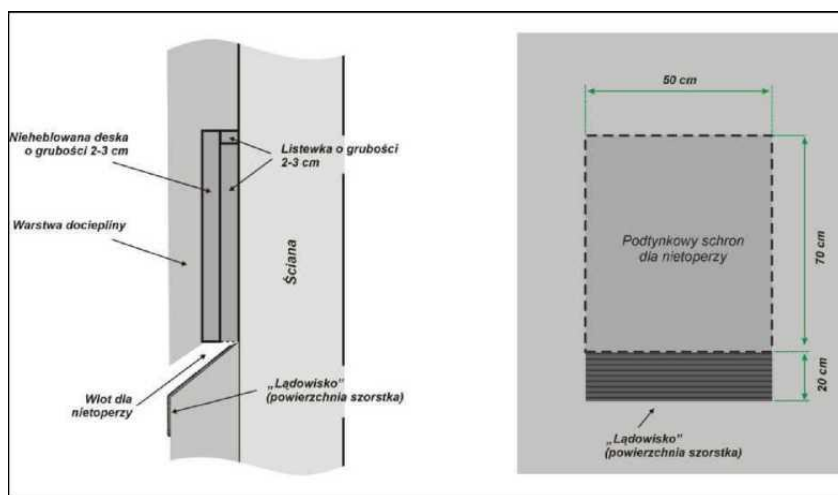
Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1 mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy.

Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.) w rozdziale XXII „Przestępstwa przeciwko środowisku” w art. 181 mówi, że kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkodza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie, albo karze ograniczenia wolności.

Prace termomodernizacyjne najlepiej prowadzić poza okresem rozrodu nietoperzy, który trwa od 1 maja do 31 lipca. Prace te najlepiej prowadzić późną jesienią lub zimą, w okresie od listopada do marca. W związku z przeprowadzeniem kontroli w okresie zimowania nietoperzy, oraz w związku ze stwierdzeniem potencjalnych siedlisk nietoperzy na budynku, w przypadku prowadzenia prac polegających na wymianie podbitki dachu, zaleca się przeprowadzenie dodatkowej kontroli przed rozpoczęciem prac inwestycyjnych, najlepiej w okresie od kwietnia do lipca. W przypadku nie potwierdzenia siedliska nietoperzy na budynku wszelkie prace można wykonać w dowolnym terminie. W przypadku potwierdzenia siedlisk nietoperzy na budynku, wszelkie prace w obrębie podbitki należy wykonać tak, by zminimalizować wpływ na populację zwierząt. W celu zabezpieczenia siedlisk można zastosować kilka wariantów rozwiązania. Najlepszym dla nietoperzy rozwiązaniem jest pozostawienie dostępu do miejsc gniazdowania ptaków, które możliwe jest w przypadku wykonywania samej termoizolacji ścian, bez ingerencji w podbitkę. Pozostawienie dostępu do siedlisk możliwe jest również w przypadku wykonywania prac poza sezonem rozrodu nietoperzy, także z wymianą podbitki, z pozostawieniem otworów

wentylacyjnych podbitki, przez które nietoperze będą nadal mogły korzystać z siedliska. W przypadku braku prac w podbitce dachu, wszelkie prace na budynku, można wykonać w dowolnym terminie, najlepiej pod nadzorem chiropterologa. W trakcie prac termomodernizacyjnych należy pamiętać o tym, że Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (tj. Dz.U. 2022 poz. 2380) w stosunku do dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną ścisłą lub częściową zakazuje niszczenia ich siedlisk, ostoi i gniazd (§ 6 ust. 1, pkt 7, 8) oraz umyślnego płoszenia i niepokojenia (§ 6, ust. 2, 3). Rozporządzenie to wskazuje również w § 10 sposób ochrony gatunków dziko występujących zwierząt poprzez wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt poprzez dostosowanie terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych remontowych i innych tak, aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska (§ 10 pkt.4, lit h). Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1 mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy. W przypadku braku potwierdzenia obecności nietoperzy na obiekcie prace termomodernizacyjne można przeprowadzić w dowolnym terminie.

Dobłą praktyką sprzyjającą w przyszłości zasiedleniu budynku przez nietoperze będzie montaż schronów dla nietoperzy na wysokości strychu, np. na południowym szczycie budynku. Tworzymy ramkę z 3 listewek o grubości 2-3 cm, boki i góra, dla skrzynek na budynku o wymiarach przynajmniej 50x70 cm, dla skrzynek na drzewie o szerokości drzewa, którą pokrywamy deskami nieheblowanymi i warstwą termoizolacji. W ten sposób zostanie utworzona przestrzeń między deskami lub między deskami a ścianą budynku. Od dołu należy zostawić szczelinę o szerokości 2-3 cm, jej krawędź dolna może być wzmocniona listewką, górną stanowi brzeg deski. Poniżej szczeliny powinna być szorstka powierzchnia, lądowisko dla nietoperzy. Owa szorstkość powinna być porównywalna z nieheblowaną deską. W przypadku stwierdzenia obecności nietoperzy podczas prowadzenia prac remontowych, należy przerwać wykonywanie prac i powiadomić specjalistę chiropterologa, który określi bezpieczny dla nietoperzy sposób postępowania.

Ryc.1. Schemat budowy podtynkowego schronu dla nietoperzy. Źródło: Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. PTOP Salamandra. Poznań 2009.

Ponieważ z biegiem lat na skutek użytkowania budynku oraz naturalnych zmian następujących w środowisku mogą powstać kolejne miejsca stanowiące siedlisko dla ptaków lub nietoperzy, w przypadku nie przeprowadzenia prac remontowych w roku następującym po roku sporządzenia niniejszej dokumentacji zaleca się sporządzenie kolejnej dokumentacji w roku przeprowadzenia planowanych prac remontowych lub roku poprzedzającym te prace.

OPINIA ORNITOLOGICZNA I CHIROPTEROLOGICZNA
w związku z planowaną realizacją projektu
„Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności
publicznej na terenie Gminy Przyrów”

Wykonawca: GRUS Przemysław Kubacki
Branno 35
62-586 Rzgów

Opracował: mgr inż. Przemysław Kubacki

Zamawiający: Miasto i Gmina Przyrów
Ul. Częstochowska 7
42-248 Przyrów

Styczeń 2025

1. Wstęp

Wiele gatunków zwierząt, w tym ptaki i nietoperze żyją w otoczeniu człowieka. Jednym z siedlisk lęgowych ptaków są wszelkiego rodzaju budynki i budowle oraz tereny zielone, w tym korony drzew i krzewów oraz dziuple wydrążone w pniach drzew. Wróble, kawki czy jerzyki budują swe gniazda prawie wyłącznie w budynkach. Zajmują niewielkie szczeliny między ceglami, płytami, pod parapetami, rynnami czy rurami spustowymi, a także duże przestrzenie w stropodachach. Nietoperze zajmują niewielkie szczeliny między ceglami, płytami, pod parapetami, rynnami czy rurami spustowymi, a także duże przestrzenie w stropodachach. Nietoperze wykorzystują strychy i zakamarki w ścianach budynków, oraz dziuple i szczeliny drzew, natomiast zimy spędzają w piwnicach, studniach, fortyfikacjach oraz w otworach w ścianach ogrzewanych budynków. Przeprowadzane remonty budynków oraz usuwanie starych dziuplastych drzew, powodują spadek siedlisk nietoperzy, co wiąże się ze spadkiem liczebności populacji tych gatunków. Zdarza się, że podczas wykonywanych prac w okresie wiosennym czy letnim siedliska ptaków i nietoperzy są zamurowywane, a młode skazywane są na śmierć głodową. Przeprowadzenie badań ornitologicznych i chiropterologicznych pozwoli wykonać, bardzo potrzebne prace budowlane, zgodnie z prawem dotyczącym ochrony przyrody.

2. Cel i zakres opracowania

Stwierdzenie obecności lub braku siedlisk ptaków lub nietoperzy w obrębie budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Wiercicy, w związku z realizacją projektu Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Przysów. Projekt obejmuje budynek, położony na działce ewidencyjnej 1989, obręb 0012 Wiercica, gmina Przysów, powiat częstochowski, województwo śląskie. Badania ornitologiczne i chiropterologiczne przeprowadzono po otrzymaniu zlecenia, dnia 21 stycznia 2025 roku. Celem sporządzenia niniejszej opinii jest opracowanie załącznika niezbędnego do załączenia do wniosku na pozyskanie zewnętrznych środków finansowych. Badaniami objęto ściany budynku zgodnie z planowanym zakresem prac inwestycyjnych.

3. Przepisy prawne chroniące ptaki i nietoperze w budynkach

1. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2380).
3. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2187).
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1082 z późn. zm.).
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych (t.j. Dz. U. z 2023, poz. 2454).
9. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1580).

4. Metodyka prowadzonych badań

Opinię sporządzono na podstawie obserwacji po sezonie lęgowym ptaków oraz poza okresem rozrodu nietoperzy, w okresie ich zimowania. Kontrolę ornitologiczną i chiropterologiczną przeprowadzono dnia 21 stycznia 2025 roku w godzinach porannych. Podczas wykonywanych

obserwacji określono gatunki gniazdujące w oraz na budynku, określono ich status oraz liczebność. Podczas badań zwrócono uwagę na to, czy budynek wykorzystywany jest jako miejsce gniazdowania ptaków oraz określono czy znajdują się tam potencjalne miejsca, które mogłyby zostać zajęte przez ptaki, ze szczególnym sprawdzeniem takich miejsc jak szczeliny pod rynnami i rurami spustowymi, otoczenie framug okien, pęknięcia ścian budynku, a także szczeliny pod obróbkami blacharskimi dachu i gzymsów. W czasie prowadzonych badań zwrócono także uwagę na to, czy budynek jest wykorzystywany jako miejsce schronień i rozrodu nietoperzy. Kontrola obejmowała obserwację wizualną, na podstawie śladów pozostawionych przez bytujące na obiekcie osobniki nietoperzy. Zwrócono uwagę czy istnieją potencjalne miejsca, które mogą być wykorzystane przez nietoperze jako miejsce schronienia lub rozrodu. Wyniki obserwacji notowano w notatniku roboczym a następnie wykorzystano do sporządzenia dokumentacji. W toku prowadzonych obserwacji sporządzono także dokumentację fotograficzną.

5. Wyniki badań

Przedmiotem opinii jest budynek na planie prostokąta, złożony z dwóch segmentów, budynku głównego od zachodu, oraz garażu od wschodu. Część zachodnia, to budynek trzypoziomowy, niepodpiwniczony, z nieużytkowym strychem. Część wschodnia, to budynek garażowy, jednopiętrowy. Obiekt zlokalizowany w zabudowie wiejskiej, w sąsiedztwie zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej, oraz w sąsiedztwie lasu. W wyniku przeprowadzonej obserwacji na budynku nie stwierdzono siedlisk lęgowych ptaków. Nie stwierdzono gniazd ptaków we framugach okien. W wyniku kontroli ornitologicznej w otoczeniu budynku nie stwierdzono obecności ptaków. Nie stwierdzono bytowania nietoperzy na strychu budynku. Dach budynku pokryty jest blachą i membraną, bez deskowania, co dodatkowo nie sprzyja bytowaniu nietoperzy na strychu budynku. Pod parapetami okiennymi widoczne są ubytki, w których nie stwierdzono śladów występowania ptaków lub nietoperzy. Nie stwierdzono siedlisk ptaków pod parapetami okiennymi budynku oraz we framugach okien.

Foto.1. Południowa elewacja budynku, widok od strony zachodniej. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.2. Widok budynku od strony południowo-wschodniej. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.3. Widok budynku od strony północno-wschodniej. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.4. Zachodni szczyt budynku. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.5. Strych budynku. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.6. Ubytki pod parapetami okiennymi. Fot. Przemysław Kubacki.

6. Zalecenia dla ochrony ptaków

Budynek planuje się poddać termomodernizacji. W związku ze stwierdzeniem braku gniazdowania ptaków na i w opiniowanym budynku wszelkie prace termomodernizacyjne można wykonać w dowolnym terminie. W trakcie prowadzenie prac termomodernizacyjnych należy pamiętać o tym, że rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (tj. Dz.U. 2022 poz. 2380) w stosunku do dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną ścisłą lub częściową zakazuje niszczenia ich siedlisk, ostoi i gniazd (§ 6 ust. 1, pkt 7, 8) oraz umyślnego płoszenia i niepokojenia (§ 6, ust. 3). Rozporządzenie to wskazuje również w § 10 sposób ochrony gatunków dziko występujących zwierząt poprzez wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt poprzez dostosowanie terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych remontowych i innych tak, aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska (§ 10 pkt.4, lit h). Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1 mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy. W przypadku stwierdzenia gniazdowania ptaków w trakcie prowadzenia prac termomodernizacyjnych, prace te należy prowadzić pod nadzorem ornitologa. W miejscu odbywania lęgów przez ptaki należy wstrzymać prace termomodernizacyjne. W przypadku braku możliwości pozostawienia siedliska lęgowego najpierw należy uzyskać zgodę na likwidację siedliska a następnie kontynuować prace termomodernizacyjne. Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.) art. 131 mówi, że kto wbrew przepisom zabija zwierzęta lub siedliska zwierząt, albo bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy obowiązujące w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny.

Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.) w rozdziale XXII „Przestępstwa przeciwko środowisku” w art. 181 mówi, że kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Na mocy ustawy, z dnia 13 kwietnia 2007 roku o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2187), organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (art.7 ust.1). Zgodę na odstąpienie od zakazu niszczenia siedlisk lęgowych i gniazd ptaków objętych ochroną gatunkową wydaje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska zgodnie z art. 56 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.).

Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1 mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy.

Ponieważ z biegiem lat na skutek użytkowania budynku oraz naturalnych zmian następujących w środowisku mogą powstać kolejne miejsca stanowiące siedlisko lęgowe ptaków, w przypadku nie przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych w roku następującym po roku sporządzenia niniejszej dokumentacji zaleca się sporządzenie kolejnej dokumentacji w roku przeprowadzenia planowanych prac remontowych lub w roku poprzedzającym te prace.

7. Zalecenia dla ochrony nietoperzy

Budynki planuje się poddać pracom termomodernizacyjnym. Brak stwierdzonych siedlisk nietoperzy pozwoli na przeprowadzenie wszelkich prac w dowolnym terminie.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, w stosunku do dziko występujących zwierząt, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową, w §6 ust. 1, pkt 7, 8 zakazuje niszczenia siedlisk lub ostoj, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania oraz niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd, legowisk, zimowisk lub innych schronień. W przypadku nietoperzy §6 ust. 2 i 4 w stosunku do dziko występujących zwierząt wprowadza dodatkowo zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia oraz zakaz fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie (Dz.U. 2022 poz. 2380). Rozporządzenie to wskazuje również w § 10 sposób ochrony gatunków dziko występujących zwierząt poprzez wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt poprzez dostosowanie terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych remontowych i innych tak, aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska (§ 10 pkt.4, lit h). Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.) art. 131 mówi, że kto wbrew przepisom zabija zwierzęta lub siedliska zwierząt, albo bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy obowiązujące w stosunku zwierząt objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny.

Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1 mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy.

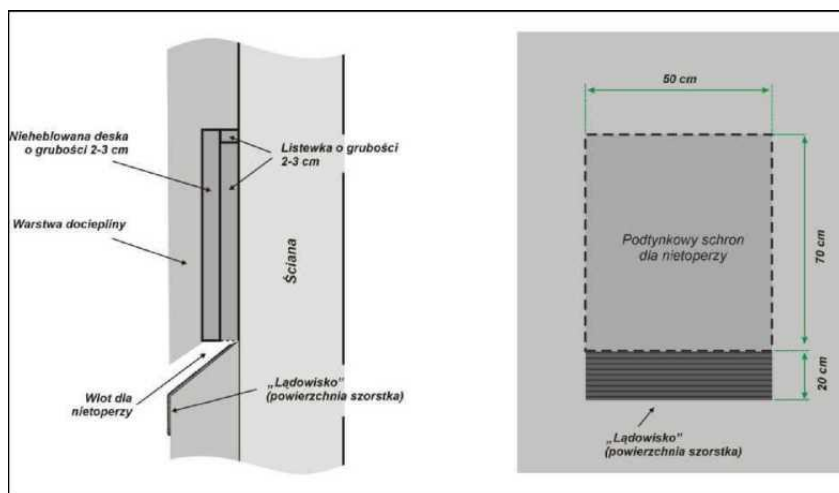
Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.) w rozdziale XXII „Przestępstwa przeciwko środowisku” w art. 181 mówi, że kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkodza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie, albo karze ograniczenia wolności.

Prace termomodernizacyjne najlepiej prowadzić poza okresem rozrodu nietoperzy, który trwa od 1 maja do 31 lipca. Prace te najlepiej prowadzić późną jesienią lub zimą, w okresie od

listopada do marca. W związku z brakiem stwierdzenia obecności nietoperzy na obiekcie prace termomodernizacyjne można przeprowadzić w dowolnym terminie.

Dobłą praktyką sprzyjającą w przyszłości zasiedleniu budynku przez nietoperze będzie montaż schronów dla nietoperzy na wysokości strychu, np. na zachodnim szczycie budynku. Tworzymy ramkę z 3 listewek o grubości 2-3 cm, boki i góra, dla skrzynek na budynku o wymiarach przynajmniej 50x70 cm, dla skrzynek na drzewie o szerokości drzewa, którą pokrywamy deskami nieheblowanymi i warstwą termoizolacji. W ten sposób zostanie utworzona przestrzeń między deskami lub między deskami a ścianą budynku. Od dołu należy zostawić szczelinę o szerokości 2-3 cm, jej krawędź dolna może być wzmocniona listewką, górną stanowi brzeg deski. Poniżej szczeliny powinna być szorstka powierzchnia, lądowisko dla nietoperzy. Owa szorstkość powinna być porównywalna z nieheblowaną deską. W przypadku stwierdzenia obecności nietoperzy podczas prowadzenia prac remontowych, należy przerwać wykonywanie prac i powiadomić specjalistę chiropterologa, który określi bezpieczny dla nietoperzy sposób postępowania.

Ryc.1. Schemat budowy podtynkowego schronu dla nietoperzy. Źródło: Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. PTOP Salamandra. Poznań 2009.

Ponieważ z biegiem lat na skutek użytkowania budynku oraz naturalnych zmian następujących w środowisku mogą powstać kolejne miejsca stanowiące siedlisko dla ptaków lub nietoperzy, w przypadku nie przeprowadzenia prac remontowych w roku następującym po roku sporządzenia niniejszej dokumentacji zaleca się sporządzenie kolejnej dokumentacji w roku przeprowadzenia planowanych prac remontowych lub roku poprzedzającym te prace.

OPINIA ORNITOLOGICZNA I CHIROPTEROLOGICZNA
w związku z planowaną realizacją projektu
„Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności na
terenie Gminy Przyrów”

Wykonawca: GRUS Przemysław Kubacki
Branno 35
62-586 Rzgów

Opracował: mgr inż. Przemysław Kubacki

Zamawiający: Miasto i Gmina Przyrów
Ul. Częstochowska 7
42-248 Przyrów

Styczeń 2025

1. Wstęp

Wiele gatunków zwierząt, w tym ptaki i nietoperze żyją w otoczeniu człowieka. Jednym z siedlisk lęgowych ptaków są wszelkiego rodzaju budynki i budowle oraz tereny zielone, w tym korony drzew i krzewów oraz dziuple wydrążone w pniach drzew. Wróble, kawki czy jerzyki budują swe gniazda prawie wyłącznie w budynkach. Zajmują niewielkie szczeliny między ceglami, płytami, pod parapetami, rynnami czy rurami spustowymi, a także duże przestrzenie w stropodachach. Nietoperze zajmują niewielkie szczeliny między ceglami, płytami, pod parapetami, rynnami czy rurami spustowymi, a także duże przestrzenie w stropodachach. Nietoperze wykorzystują strychy i zakamarki w ścianach budynków, oraz dziuple i szczeliny drzew, natomiast zimy spędzają w piwnicach, studniach, fortyfikacjach oraz w otworach w ścianach ogrzewanych budynków. Przeprowadzane remonty budynków oraz usuwanie starych dziuplastych drzew, powodują spadek siedlisk nietoperzy, co wiąże się ze spadkiem liczebności populacji tych gatunków. Zdarza się, że podczas wykonywanych prac w okresie wiosennym czy letnim siedliska ptaków i nietoperzy są zamurowywane, a młode skazywane są na śmierć głodową. Przeprowadzenie badań ornitologicznych i chiropterologicznych pozwoli wykonać, bardzo potrzebne prace budowlane, zgodnie z prawem dotyczącym ochrony przyrody.

2. Cel i zakres opracowania

Stwierdzenie obecności lub braku siedlisk ptaków lub nietoperzy w obrębie budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Zarębicach, w związku z realizacją projektu Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Przyrów. Projekt obejmuje budynek, położony na działce ewidencyjnej 1313, obręb 0015 Zarębice, gmina Przyrów, powiat częstochowski, województwo śląskie. Badania ornitologiczne i chiropterologiczne przeprowadzono po otrzymaniu zlecenia, dnia 21 stycznia 2025 roku. Celem sporządzenia niniejszej opinii jest opracowanie załącznika niezbędnego do załączenia do wniosku na pozyskanie zewnętrznych środków finansowych. Badaniami objęto ściany budynku zgodnie z planowanym zakresem prac inwestycyjnych.

3. Przepisy prawne chroniące ptaki i nietoperze w budynkach

1. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2380).
3. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2187).
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1082 z późn. zm.).
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych (t.j. Dz. U. z 2023, poz. 2454).
9. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1580).

4. Metodyka prowadzonych badań

Opinię sporządzono na podstawie obserwacji poza sezonem lęgowym ptaków oraz poza okresem rozrodu nietoperzy, w okresie ich zimowania. Kontrolę ornitologiczną i chiropterologiczną przeprowadzono dnia 21 stycznia 2025 roku w godzinach popołudniowych.

Podczas wykonywanych obserwacji określono gatunki gniazdujące w oraz na budynku, określono ich status oraz liczebność. Podczas badań zwrócono uwagę na to, czy budynek wykorzystywany jest jako miejsce gniazdowania ptaków oraz określono czy znajdują się tam potencjalne miejsca, które mogłyby zostać zajęte przez ptaki, ze szczególnym sprawdzeniem takich miejsc jak szczeliny pod rynnami i rurami spustowymi, otoczenie framug okien, pęknięcia ścian budynku, a także szczeliny pod obróbkami blacharskimi dachu i gzymsów. W czasie prowadzonych badań zwrócono także uwagę na to, czy budynek jest wykorzystywany jako miejsce schronień i rozrodu nietoperzy. Kontrola obejmowała obserwację wizualną, na podstawie śladów pozostawionych przez bytujące na obiekcie osobniki nietoperzy. Zwrócono uwagę czy istnieją potencjalne miejsca, które mogą być wykorzystane przez nietoperze jako miejsce schronienia lub rozrodu. Wyniki obserwacji notowano w notatniku roboczym a następnie wykorzystano do sporządzenia dokumentacji. W toku prowadzonych obserwacji sporządzono także dokumentację fotograficzną.

5. Wyniki badań

Przedmiotem opinii jest budynek na planie prostokąta. Budynek trzypoziomowy, niepodpiwniczony, z nieużytkowym strychem. Obiekt zlokalizowany w zabudowie wiejskiej, w sąsiedztwie zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej, oraz w otoczeniu gruntów rolnych. Budynek posiada dach dwuspadowy z podbitką wykonaną z deski. W miejscu łączenia desek występują szczeliny. W wyniku przeprowadzonej obserwacji, w północno wschodnim narożniku budynku, pod podbitką, stwierdzono gniazdowanie wróbla *Passer domesticus*. O zajęciu siedliska przez ptaki świadczy otwór wlotowy do gniazda oraz wystający materiał gniazdowy. Ponadto nie stwierdzono siedlisk ptaków lub nietoperzy na budynku. W wyniku kontroli ornitologicznej w otoczeniu budynku nie stwierdzono obecności ptaków. Nie stwierdzono siedlisk nietoperzy na i w budynku. Nie stwierdzono bytowania nietoperzy na strychu budynku. Dach budynku pokryty jest blachą, bez deskowania, co nie sprzyja bytowaniu nietoperzy na strychu budynku. Nie stwierdzono siedlisk ptaków lub nietoperzy pod parapetami okiennymi budynku.

Wróbel (*Passer domesticus*) w warunkach polskich jest gatunkiem uzależnionym od miejsc gniazdowania w budynkach. W Polsce w zasadzie gnieździ się tylko w zamieszkanym przez człowieka osiedlach miejskich i wiejskich. Wróble nie odlatują z Polski na zimę i cały rok spędzają w niewielkiej odległości od miejsca gniazdowania. Miejsce na gniazdo w budynku wróbel zajmuje pod koniec zimy, zazwyczaj około lutego. Wróbel oznajmia, że miejsce jest jego własnością, poprzez przesiadywanie obok i głośnie ćwierkanie. Głównym miejscem gniazdowania wróbli są wszelkie szczeliny w elewacji, pod obróbkami blacharskimi, parapetami, dachem, za rurami spustowymi, rynnami, a także stropodachy. Wróble odbywają 2 lub 3 lęgi pomiędzy marcem i końcem sierpnia. Wróble są ziarnojadami, ale pisklęta karmią owadami. Wróbel wymieniony jest w załączniku nr 1 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (tj. Dz.U. 2022 poz. 2380), i objęty jest ścisłą ochroną gatunkową. Populacja wróbla w Polsce wykazuje trend spadkowy.

Foto.1. Południowa elewacja budynku, widok od strony zachodniej. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.2. Zachodni szczyt budynku. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.3. Północna elewacja budynku, widok od strony zachodniej. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.4. Wschodni szczyt budynku, z zaznaczonym siedliskiem wróbla. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.5. Siedlisko wróbla wskazane na foto.4. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.6. Widok budynku od strony południowo-wschodniej. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.7. Szczeliny na łączeniu desek podbitki. Fot. Przemysław Kubacki.

Foto.8. Strych budynku. Fot. Przemysław Kubacki.

6. Zalecenia dla ochrony ptaków

Budynek planuje się poddać termomodernizacji. W związku ze stwierdzeniem gniazdowania wróbla *Passer domesticus* na budynku, wszelkie prace termomodernizacyjne należy wykonać tak, by zminimalizować wpływ na populację ptaków. W celu zabezpieczenia siedlisk lęgowych można zastosować kilka wariantów rozwiązania. Najlepszym dla ptaków rozwiązaniem jest pozostawienie dostępu do miejsc gniazdowania ptaków, co jest możliwe w przypadku braku prac w obrębie podbitki dachowej, lub wymiana podbitki dachowej poza sezonem lęgowym, z pozostawieniem dostępu do istniejących siedlisk lęgowych, a prace te najlepiej prowadzić pod nadzorem ornitologa.

Ponieważ nie planuje się prac w obrębie podbitki dachowej, wszelkie prace termomodernizacyjne można przeprowadzić w dowolnym terminie, zwracając uwagę by, w przypadku prowadzenia prac termomodernizacyjnych, w okresie lęgowym, od marca do sierpnia, nie płoszyć ptaków i umożliwić im dostęp do gniazda.

W przypadku prac polegających na wymianie podbitki dachowej, kolejnym wariantem zabezpieczenia siedlisk lęgowych ptaków jest zniszczenie siedlisk lęgowych i przeprowadzenie kompensacji przyrodniczej poprzez zawieszenie budek lęgowych dla ptaków. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (tj. Dz.U. 2022 poz. 2380) w stosunku do dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną ścisłą lub częściową zakazuje niszczenia ich siedlisk, ostoi i gniazd (§ 6 ust. 1, pkt 7, 8) oraz umyślnego płoszenia i niepokojenia (§ 6, ust. 3). Rozporządzenie to wskazuje również w § 10 sposób ochrony gatunków dziko występujących zwierząt poprzez wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt poprzez dostosowanie terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych remontowych i innych tak, aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska (§ 10 pkt.4, lit h). Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Zakaz usuwania gniazd, o którym mowa w rozporządzeniu w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt § 6 ust. 1 pkt 8, nie dotyczy usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd z budek dla ptaków i ssaków oraz gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne (§9, pkt 1 i 2). Nie możemy niszczyć i przenosić gniazd oraz jaj, a także umyślnie płoszyć i niepokoić gatunków ptaków wymienionych w załączniku nr 1 i 2 do Rozporządzenia. Wyjątkiem jest okres od 16 października do końca lutego, kiedy ze względów bezpieczeństwa bądź sanitarnych możemy gniazda usuwać. Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.) art. 131 mówi, że kto wbrew przepisom zabija zwierzęta lub siedliska zwierząt, albo bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy obowiązujące w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny.

Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.) w rozdziale XXII „Przestępstwa przeciwko środowisku” w art. 181 mówi, że kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Na mocy ustawy, z dnia 13 kwietnia 2007 roku o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2187), organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (art.7 ust.1). Zgodę na odstąpienie od zakazu niszczenia siedlisk lęgowych i gniazd ptaków objętych ochroną gatunkową wydaje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska zgodnie z art. 56 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.). Po uzyskaniu zgody RDOŚ na zniszczenie siedlisk lęgowych ptaków można przystąpić do likwidowania miejsc, w których gniazdują ptaki. Zabezpieczenie tych miejsc może

być prowadzone w terminie określonym w drodze decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, poza sezonem lęgowym. Szczeliny najlepiej zabezpieczyć stalową siatką. Nie zaleca się stosowania pianki montażowej, gdyż może zostać ona wydziobana przez ptaki. Po przeprowadzeniu prac kompensacyjnych należy zwrócić uwagę, by, w przypadku montażu skrzynek na budynku, po ustawieniu rusztowań, nie zasłaniać siatką ochronną skrzynek oraz obszaru pod nimi do minimum 3 m tak, by umożliwić ptakom swobodny dostęp do siedlisk lęgowych. W przypadku prowadzenia prac termomodernizacyjnych w okresie lęgowym, prace remontowe należy zaplanować tak, by na ścianie, na której będą budki lęgowe, rusztowania były ustawione poza okresem lęgowym, od września do lutego, a prace prowadzić najlepiej pod nadzorem ornitologa. W przypadku prowadzenia prac termomodernizacyjnych w okresie lęgowym, prace remontowe najlepiej prowadzić pod nadzorem ornitologa. Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1 mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy.

W wyniku kontroli ornitologicznej na budynku stwierdzono siedlisko wróbla *Passer domesticus*. W przypadku wymiany podbitki dachowej i konieczności likwidacji siedliska lęgowego należy przeprowadzić kompensację w środowisku poprzez zawieszenie skrzynek lęgowych rekompensujących utracone siedliska lęgowe. W wyniku kontroli ornitologicznej, na budynku stwierdzono siedlisko 1 pary wróbla *Passer domesticus*. W związku z likwidacją siedlisk lęgowych należy przeprowadzić kompensację w środowisku poprzez zawieszenie skrzynek lęgowych rekompensujących utracone siedliska lęgowe. Uwzględniając zmienność sezonową, ponieważ w danym roku liczba par lęgowych, które zajęły miejsca lęgowe może być mniejsza, niż ma to zwykle miejsce, ze względu na naturalne fluktuacje, liczbę zajętych siedlisk mnożymy przez 1,5. W związku z powyższym otrzymamy 2 budki lęgowe dla wróbla, rekompensujące utracone siedlisko lęgowe ptaków. Skrzynki lęgowe należy wieszać jak najbliżej miejsca dotychczasowego gniazdowania, najlepiej z wystawą północną oraz wschodnią, ze względu na możliwy niekorzystny mikroklimat w budkach na ścianie południowej i zachodniej, unikając, ze względów bezpieczeństwa, miejsc nad oknami i chodnikami. Należy pamiętać o tym, że prace kompensacyjne należy zakończyć przed sezonem lęgowym. W przypadku wróbla do końca lutego. Budki lęgowe dla wróbla wieszamy na budynku, pojedynczo, na wysokości minimum 3 m, a odległość między skrzynkami powinna wynosić minimum 4 m. Z własnych obserwacji wynika, że dobrym rozwiązaniem dla wróbla, jest powieszenie skrzynek lęgowych typu J (dla jerzyka), np. pod okapem północnej ściany budynku od strony wschodniej lub pod dachem wschodniego szczytu budynku, blisko miejsca dotychczasowego gniazdowania. Z prowadzonych własnych obserwacji wynika, że wróble częściej wykorzystują budki typu J od budek typu A. Taki sposób zabezpieczenia siedlisk lęgowych oraz przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej pozwoli na wykonanie prac termomodernizacyjnych w dowolnym terminie. Po przeprowadzeniu prac kompensacyjnych należy zwrócić uwagę, by, w przypadku montażu skrzynek na budynku, po ustawieniu rusztowań, nie zasłaniać siatką ochronną skrzynek oraz obszaru pod nimi do minimum 3 m tak, by umożliwić ptakom swobodny dostęp do siedlisk lęgowych. W przypadku prowadzenia prac termomodernizacyjnych w okresie lęgowym, prace remontowe należy zaplanować tak, by na ścianie, na której będą budki lęgowe, rusztowania były ustawione poza okresem lęgowym, od września do lutego, a prace prowadzić najlepiej pod nadzorem ornitologa.

Opisane działania powinny przynieść efekty możliwie długotrwałe. Przy okazji czyszczenia skrzynek należy naprawić ewentualne uszkodzenia skrzynek, a jeśli to konieczne wymienić je na nowe. Inwestor odpowiada za skutki powodowanych szkód w środowisku przez 30 lat (art.4 pkt. 1 Ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2187), można więc przyjąć, że przynajmniej przez taki czas należałoby zapewnić funkcjonalność zastosowanych rozwiązań.

Ponieważ z biegiem lat na skutek użytkowania budynku oraz naturalnych zmian następujących w środowisku mogą powstać kolejne miejsca stanowiące siedlisko lęgowe ptaków,

w przypadku nie przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych w roku następującym po roku sporządzenia niniejszej dokumentacji zaleca się sporządzenie kolejnej dokumentacji w roku przeprowadzenia planowanych prac remontowych lub w roku poprzedzającym te prace.

7. Zalecenia dla ochrony nietoperzy

Budynki planuje się poddać pracom termomodernizacyjnym. Brak stwierdzonych siedlisk nietoperzy pozwoli na przeprowadzenie wszelkich prac w dowolnym terminie.

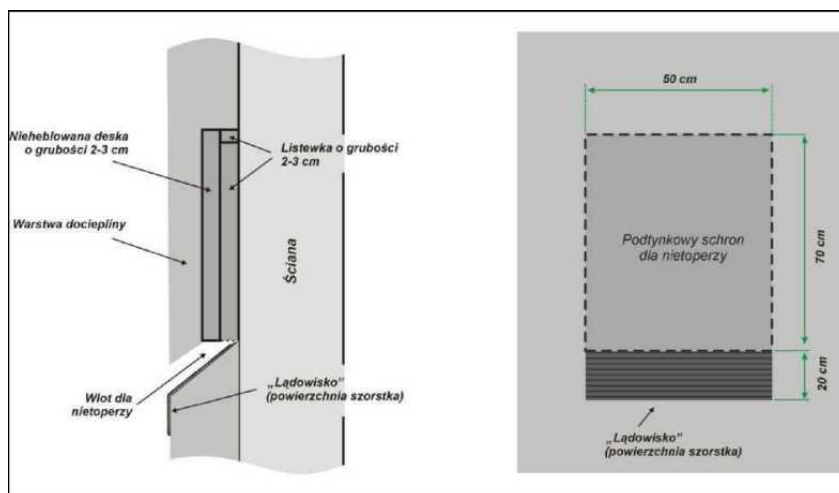
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, w stosunku do dziko występujących zwierząt, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową, w §6 ust. 1, pkt 7, 8 zakazuje niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania oraz niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, legowisk, zimowisk lub innych schronień. W przypadku nietoperzy §6 ust. 2 i 4 w stosunku do dziko występujących zwierząt wprowadza dodatkowo zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia oraz zakaz fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie (Dz.U. 2022 poz. 2380). Rozporządzenie to wskazuje również w § 10 sposób ochrony gatunków dziko występujących zwierząt poprzez wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt poprzez dostosowanie terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych remontowych i innych tak, aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska (§ 10 pkt.4, lit h). Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.) art. 131 mówi, że kto wbrew przepisom zabija zwierzęta lub siedliska zwierząt, albo bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy obowiązujące w stosunku zwierząt objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny.

Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.) nakazuje dbałość o środowisko przyrodnicze w trakcie prowadzenia prac budowlanych. Art. 22 ust 1 pkt.1 mówi o tym, że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy.

Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.) w rozdziale XXII „Przestępstwa przeciwko środowisku” w art. 181 mówi, że kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkodza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie, albo karze ograniczenia wolności.

Prace termomodernizacyjne najlepiej prowadzić poza okresem rozrodu nietoperzy, który trwa od 1 maja do 31 lipca. Prace te najlepiej prowadzić późną jesienią lub zimą, w okresie od listopada do marca. W związku z brakiem stwierdzenia obecności nietoperzy na obiekcie prace termomodernizacyjne można przeprowadzić w dowolnym terminie.

Dobrą praktyką sprzyjającą w przyszłości zasiedleniu budynku przez nietoperze będzie montaż schronów dla nietoperzy na wysokości strychu, np. na zachodnim szczycie budynku. Tworzymy ramkę z 3 listewek o grubości 2-3 cm, boki i góra, dla skrzynek na budynku o wymiarach przynajmniej 50x70 cm, dla skrzynek na drzewie o szerokości drzewa, którą pokrywamy deskami nieheblowanymi i warstwą termoizolacji. W ten sposób zostanie utworzona przestrzeń między deskami lub między deskami a ścianą budynku. Od dołu należy zostawić szczelinę o szerokości 2-3 cm, jej krawędź dolna może być wzmocniona listewką, górną stanowi brzeg deski. Poniżej szczeliny powinna być szorstka powierzchnia, lądowisko dla nietoperzy. Owa szorstkość powinna być porównywalna z nieheblowaną deską. W przypadku stwierdzenia obecności nietoperzy podczas prowadzenia prac remontowych, należy przerwać wykonywanie prac i powiadomić specjalistę chiropterologa, który określi bezpieczny dla nietoperzy sposób postępowania.

Ryc.3. Schemat budowy podtynkowego schronu dla nietoperzy. Źródło: Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. PTOP Salamandra. Poznań 2009.

Ponieważ z biegiem lat na skutek użytkowania budynku oraz naturalnych zmian następujących w środowisku mogą powstać kolejne miejsca stanowiące siedlisko dla ptaków lub nietoperzy, w przypadku nie przeprowadzenia prac remontowych w roku następującym po roku sporządzenia niniejszej dokumentacji zaleca się sporządzenie kolejnej dokumentacji w roku przeprowadzenia planowanych prac remontowych lub roku poprzedzającym te prace.